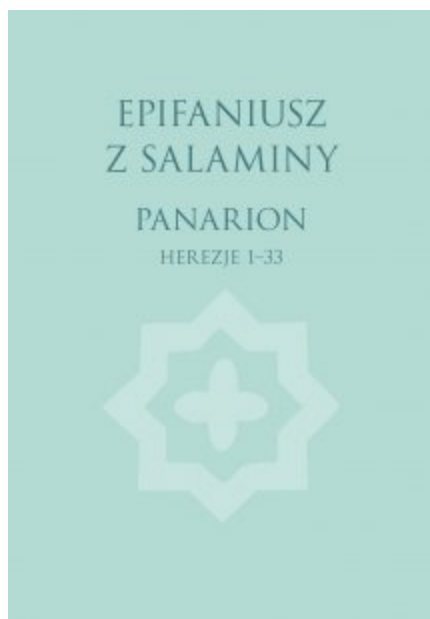

Panarion. Herezje 1-33 - Epifaniusz z Salaminy

Z teologicznego punktu widzenia dzieło cypryjskiego biskupa stanowi cenne źródło przede wszystkim dla biblistyki – zarówno ze względu na cytowany tekst Biblii, jego interpretacje, jak i kanon żydowski i chrześcijański. Jest ono bogatym materiałem dla dogmatyki i teologii fundamentalnej. Porusza kwestie związane z trynitologią, chrystologią, sakramentologią, mariologią, antropologią, kreatologią, angelologią i demonologią. Prawda o Trójcy Świętej i wcieleniu jest przedstawiana nie tylko w perspektywie polemicznej i apologetycznej, lecz także w ramach pozytywnego wykładu. Spór o Trójcę Świętą i Jezusa Chrystusa zajmuje główne miejsce niemal w każdej z omawianych herezji chrześcijańskich. (ze Wstępu ks. Marka Gilskiego)

Z teologicznego punktu widzenia dzieło

cypryjskiego biskupa stanowi cenne źródło przede wszystkim dla biblistyki (...) Jest ono bogatym materiałem dla dogmatyki i teologii fundamentalnej. Porusza kwestie związane z trynitologią, chrystologią, sakramentologią, mariologią, antropologią, kreatologią, angelologią i demonologią. Prawda o Trójcy Świętej i wcieleniu jest przedstawiana nie tylko w perspektywie polemicznej i apologetycznej, lecz także w ramach pozytywnego wykładu. Spór o Trójcę Świętą i Jezusa Chrystusa zajmuje główne miejsce niemal w każdej z omawianych herezji chrześcijańskich.

Epifaniusz z Salaminy

Panarion

rok wydania: 2015

Wydawnictwo Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II

Panarion jest najobszerniejszym dziełem Epifaniusza z Salaminy i jednocześnie największym dziełem starożytnej herezjografii. Jest ważnym źródłem nie tylko dla teologów, historyków, filozofów, pedagogów, filologów, religioznawców, ale i dla zoologów, botaników czy nawet lekarzy. Trudno przecenić znaczenie tego dzieła.

Z teologicznego punktu widzenia dzieło cypryjskiego biskupa stanowi cenne źródło przede wszystkim dla biblistyki – zarówno ze względu na cytowany tekst Biblii, jego interpretacje, jak i kanon żydowski i chrześcijański. Jest ono bogatym materiałem dla dogmatyki i teologii fundamentalnej. Porusza kwestie związane z trynitologią, chrystologią, sakramentologią, mariologią, antropologią, kreatologią, angelologią i demonologią. Prawda o Trójcy Świętej i wcieleniu jest przedstawiana nie tylko w perspektywie polemicznej i apologetycznej, lecz także w ramach pozytywnego wykładu. Spór o Trójcę Świętą i Jezusa Chrystusa zajmuje główne miejsce niemal w każdej z omawianych herezji chrześcijańskich. Panarion podejmuje także ważne i dyskutowane współcześnie problemy związane z chrztem (inne formuły trynitarne), kapłaństwem kobiet czy rolą diakonis. Prezentując przekonanie, że skrajności są jednakowe (αἱ ἀκρότητες ἰσότητες) i równie szkodliwe (ἴση ἢ βλάβη), Epifaniusz proponuje mariologię równowagi pomiędzy tendencjami ubóstwiającymi Maryję (kollyridianki) a deprecjonującymi Jej rolę w historii zbawienia (antydikomariamici). W tle sporów z sektami gnostyckimi pojawia się

nieustannie problem świata stworzonego z defektem i wbrew woli Boga. Takie ujęcie pozwalało gnostykom uwolnić Boga od odpowiedzialności za zło w świecie.

[...]

Dla filozofów Epifaniusz jest cennym świadkiem zjawisk stoicyzmu, platonizmu, pitagoreizmu oraz epikureizmu i ich recepcji w IV wieku. Chociaż nie poświęca im wiele miejsca, to jednak z powodu faktu, że wiele dzieł założycieli tych kierunków filozoficznych nie dotrwało do naszych czasów, informacje cypryjskiego biskupa zasługują na skonfrontowanie ich z innymi źródłami. W *De fide* kończącym *Panarion* Epifaniusz przytacza krótkie wzmianki o życiu i poglądach ponad czterdziestu greckich filozofów z okresu od Talesa z Miletu aż po Epikura i Podejdoniosa.

Trudno przecenić znaczenie *Panarionu* dla filologów – i to zarówno językoznawców (liczne hapax legomena, interpretacja rodzajnika), jak i literaturoznawców. To u Epifaniasza znajdujemy pierwszy grecki chrześcijański centon homerycki, który ukazuje interakcje między literaturą chrześcijańską a pogańską, wzbogacone o refleksję teoretyczną nad kontekstualnością. Biskup Salaminy przywołuje teksty i interpretacje Homera, Hezjoda, Stezychora, Eurypidesa, Menandra. Jest także zwolennikiem euhemerystycznej interpretacji mitu, zgodnie z którą bogowie są ludźmi, którzy zostali ubóstwieni po śmierci.

[...]

Cypryjski biskup cytuje zarówno autorów, którzy pisali na temat różnych gatunków węzów i żmij oraz metod leczenia ukąszeń (Nikander z Kolofonu), jak i starożytnych pisarzy podejmujących zagadnienia z obszaru botaniki i leczniczych właściwości roślin (Dioskurides). Przytacza również nazwiska znanych starożytnych lekarzy (Krateuas) i komentatorów dzieł Hipokratesa (Heraklides z Tarentu). Dzieła tych przedstawicieli antycznej nauki nie tylko niemal się nie zachowały, ale o niektórych spośród nich trudno znaleźć jakąkolwiek wzmiankę we współczesnej literaturze naukowej (Bassos z Tylii)[1].

ks. Marek Gilski

Zapoznaj się z fragmentem opisu herezji karpokracjan i spisem treści dzieła

***

EPIFANIUSZ Z SALAMINY (ur. w Palestynie ok. 315 – zm. w 403 roku w drodze z Konstantynopola na Cypr) – do dwudziestego roku życia przebywał w Egipcie i tam otrzymał pierwszą formację duchową, następnie powrócił do ojczyzny, gdzie w założonym przez siebie klasztorze był prezbiterem i przełożonym, w latach 365–403 był biskupem Salaminy na Cyprze; poliglota, autor największego starożytnego katalogu herezji *Panarion* oraz dzieł z zakresu biblistyki, teologii, gemmologii; uczestnik najważniejszych debat teologicznych IV wieku; wiele podróżował (Egipt, Palestyna, Cypr, Antiochia, Rzym, Konstantynopol), z pasją poznawał z pierwszej ręki poglądy

ortodoksyjne i heterodoksyjne różnych wspólnot chrześcijańskich i utrwał je w swoich pismach. Niektóre z nich zachowały się wyłącznie w jego dziełach.

[1] Panarion, Wstęp 3, 1.